

virkning faaet overdraget Vilh. Topsoes Papirer og Overforster Kammerherre P. E. Müllers Embedssager og videnskabelige Korrespondance. Rigsarkivet har modtaget Familien von Eggers' Arkiv (enkelte Dele er dog afleveret til Botanisk Museums Arkiv), Oberst N. P. Jensens Dagbøger, Firmaet D. B. Adlers ældre Forretningsarkiv og Herman Triers Papirer. Til Landsarkivet for Sjælland er bleven afgivet omfattende Godsarkiver fra Gjorslev, Lerchenborg og Løvenborg, til Landsarkivet for Fyn fra Holckenhavn, Hvedholm og Steensgaard, medens Landsarkivet for Nørrejylland har modtaget Godsarkiverne paa Voergaard og Rathlousdal (det sidste i 1928). Ax. L.

Bind VIII af *Bidrag til den store nordiske Krigs Historie (Carl XII i Norge, Peter I i Danmark 1716)* har i modsætning til de tidligere bind kun een forfatter, og har vundet derved. Der er en homogenitet over fremstillingen, der ofte savnedes i de tidligere. Generallojtnant Tuxens kølige og klare stil, hans levende skildringer af begivenhederne og hans gennem omfattende studier afklarede standpunkter gør arbejdet i høj grad læseværdigt.

Bindet omfatter begivenhederne i året 1716, inddelt i fire afsnit: Forsvarsforanstaltningerne på Sjælland, det norske felttog, det påtænkte dansk-russiske angreb på Skåne og flådevirksomheden uden for krigsoperationerne. Til de to mellemste afsnit foreligger der et ret omfattende trykt kildestof, som forfatteren ikke blot har sammenarbejdet, men yderligere suppleret ved grundige arkivstudier såvel herhjemme som i Sverige og Norge.

Hvad angår forsvarsforanstaltningerne herhjemme, er både det anvendte materiale og behandlingen af spørgsmålet ganske nyt. Der findes et væld af detaljer heri, så mange, at de, således som de indgår i den almindelige fremstilling, undertiden virker trykkende på denne, og man kunde ønske, at forfatteren havde henvist en ikke ringe del af dem til et bilagsstof, som vilde have aflastet den løbende beretning på en for læserne behagelig måde. Det samme kan, om end i mindre grad, siges om de to følgende afsnit. Ligeløbende med de danske foranstaltninger til at modtage det frygtede svenske overfald på Sjælland, går en vurdering af de svenske udsigter til at udføre et sådant og en bedømmelse af årsagerne til, at det måtte opgives.

I fremstillingen af Carl XII's indfald i Norge mærker man såvel i detaljerne som i helhedsvurderingen, at forfatteren er

en skolet og øvet generalstabsofficer. De forefaldende kampe var så små og i taktisk henseende så betydningsløse (bortset fra Frederiksstens belejring), at man i bedømmelsen af helheden godt kunde se bort fra dem og deres værdi; men de strategiske forhold er til gengæld så vigtige, at man ikke kan undre sig over, at forfatteren gør disse til genstand for hyppige prøvelser og her spiller på hele sin store militære viden. Han følger her navnlig med i de overvejelser, den svenske konge må have gjort, inden han traf sine beslutninger, og de heri — af ydre årsager — bevirkede ændringer. Fremstillingen af det norske felttog bringer en nyorientering af stor værdi. Som det springende punkt er hidtil belejringen af Frederiksten blevet anset og almindeligt forkæret. Det er ikke langt fra, at man har opfattet Carl XII's tanke om nødvendigheden af at sikre sig fæstningen som en brist i hans feltherregenskaber. Det er nu klart, at hovedmomentet er den danske hovedflådes optræden. Carl XII havde håbet at kunne erobre Norge ved et hastigt indfald, men da den danske flådes tilsynekomst tvang ham tilbage, blev forbindelseslinierne til hans basis for lange. Broen over Svinesund var nu ikke længere tilstrækkelig, men med Frederiksten i sin hånd var meget vundet for svenskekongen, og fæstningen kunde derefter benyttes som basis for senere operationer mod Norge. Tordenskjolds aktion i Dynekilden fik derfor så afgørende betydning.

For general Lützow bringer general Tuxens undersøgelser en ikke ringe oprejsning. Hans ledelse kan nu bedømmes som nøgtern, forstandig og hensigtsmæssig, men den var hverken glimrende eller genial. Derimod plukkes fjerene, som sagn og folketradition havde udstyret oberst Kruse med, grundigt af. — Ved beretningen om de militære foranstaltninger er disse på en overbevisende og ædruelig måde knyttet nøje sammen med den politiske situations udvikling og de indre forhold i begge de krigsførende lande.

I næste hovedkapitel er der nøje gjort rede for den hele tovtækning mellem konge og czar i spørgsmålet om en fællesoptræden i Skåne. Det hele diplomatiske spil er oprullet til de mindste enkeltheder. Også stridskræfternes gruppering er detaljeret behandlet såvel for Nordtysklands som for Danmarks og Sveriges vedkommende. Under behandlingen af de planer, der udkastedes for et skånsk felttog, medtages også bedømmelsen af de civile forslag, der fremkom, bl. a. fra søkortdirektør Jens Sørensen. Scholtens plan giver iøvrigt forfatteren lejlighed til at give denne general en vis oprejsning. Han karakteriserer Scholten som en mand, der kunde sin metier, men som forøvrigt manglede gnisten. Den felttogsplan, han forelagde, betegnes som vel gennem-

tænkt og forsigtig; men czaren erklærede jo rent ud, at manden var for gammel. Czarens og de russiske troppers ophold på Sjælland er fornøjeligt fremstillet. Myten om, at czaren havde påtænkt at erobre øen, er grundigt aflivet. Til de tidligere behandlinger af de militær-diplomatiske forhandlinger (af Edvard Holm, finnen K. J. Hartman og englænderen J. F. Chance) føjer forfatteren et ikke ringe nyt stof, og hertil knyttes en række oplysninger om både russiske, danske og svenske militære forhold, der hidtil slet ikke har været genstand for undersøgelser.

»Bidrag til den store nordiske Krigs Historie« er i sit anlæg et standardværk, og det foreliggende bind slutter sig nøje til de foregående og har endda betydelige fordele frem for disse. Der er givet en udmærket fæstningstopografisk skildring af Frederikssten. Det norske krigsteater er nøje gennemgået og studeret i marken, og bogen er ledsaget af et velvalgt og smukt udført kortmateriale, der denne gang skyldes oberst O. L. C. Kyhl, der også har deltaget i noget af baggrundsarbejdet med værket. Bogen ledsages af et udførligt navregister, derimod savnes et stedregister og tildels et sagregister, som den udførlige indholdsfortegnelse ikke helt erstatter.

Som eneforfatter har generalen yderligere haft den fordel at kunne indføje den sømilitære historie i fremstillingen af begivenhederne, og disse afsnit er ikke blevet forringet ved at være blevet skrevet af en landofficer. Iøvrigt er Tuxens forfatterskab af en sådan art, at man gennemgår dette hans livsværks seneste bind med samme tryghed som de tidligere, der har været præget af ham i højeste grad; thi selv om han så ubetinget lever med i sine skildringer, ejer han dog alderens kølige vurdering og er i besiddelse af en levende retfærdighedssans, der ikke lader det mindste bidrag upåagtet, som hjælper med til forståelsen af en persons handlinger eller en situations udvikling.

Otto Smith.

Under Titlen: *En dansk Storkøbmand fra den glimrende Handelsperiode* har Overretssagfører Johannes Werner udgivet en Levnedsskildring af Chr. Wilh. Duntzfelt. Bogen er ikke alene ypperlig skrevet — og smukt udstyret — men fremdrager et betydeligt utrykt Materiale, som paa mange Maader kaster Lys over Handelsforhold i Aartierne før og efter det 19. Aarhundredes Begyndelse. De store Skibsrederes (foruden Duntzfelts særlig de Conincks) dristige Handelstransaktioner og ofte eventyrlige Livsbane skildres paa Baggrund af en almindelig Fremstilling af